

***Зупинка***

## ОСІННЄ ТОВАРИСТВО

Якби хто-небудь лише знав, як сильно Василь закохався! Досі невідоме почування накопило якомсь зненацька, заволоділо всім його еством. Воно мучить його і пестить, безжалісно чавить молоду незахищену душу й підносить її у райдужні висоти невідомого раніше блаженства. Воно не дає йому спокою ні на мить: то обілля медвяним нектаром усі його сни і мрії, то знову цідить кров із незагойних ран, і мука та нескінченна.

Та ніхто б не повірив, що цей гордий красень, найвищий і найдужчий козарлюга нашого класу й цілої школи, так сильно страждає через таку собі, як на мене, нічим не примітну однокласницю.

Жовтень досяг апогею. Дев'ята, а може, й десята вечора. Темно, мокро, холодно, мжично. Сльотаве зимне повітря докучливо слимакує на вологих обличчях, копошиться у ще не схованому під картузами волоссі, хазяйновито шарпає за рукава й холоші. Ми вештаємося вулицями села, і Василь, у відчаї і тривозі, без упину розповідає, як у його жилах вирує прогірклими водами невгамовна ріка на ймення любов. Розповідає, як може. А мені невтямки, як такого парубка, такого красеня-спортсмена, за яким бігає щонайменше пів села дівчат, могло спіткати безнадійне кохання?

Василь убив собі в голову: як би там не було, а він зробить усе, щоб Вона колись неодмінно пожалкувала, що знехтувала ним. Я запекло сперечаюся: витрачати своє життя, аби дівчининську довести, що воно помилилось, обравши не тебе, а когось іншого своїм життєвим супутником? У людини має бути вища мета — прагнення досконалості, пізнання себе, всесвіту, досягнення висот у якійсь професії, в науці, в мистецтві, у спорті... Зрештою, не будучи закоханим, я не розумію Василя до кінця, припускаю, що існують речі, які мені наразі збагнути несила, і тому замовкаю.

Осінні небесні сльози більшають і ряснішають. Усе гучніше торохтять вони приспаними дахами. Вже мало у якій хаті й світитися. Вже й вітер начебто вгамувався, кудись подався шукати нічного притулку. Біля чийогось двору

натикаємось на височезну яблуню. На верхів'ї біліє кілька великих мокрих плодів. За парканом у променях світла із крайнього вікна виблискують дозрілі кетяги калини.

Василь дереться на яблуню. Я через паркан добираюся до калини.

Кілька хвилин — і ми йдемо й розмовляємо далі. Смакуємо яблуками й калиною, сокровенними думками і мріями. А дощ, третій наш співрозмовник, усе лопотить і лопотить по болоневих куртках і полишати таке товариство нібито й не збирається.

## КАВУН І ЗОРІ

Смугастий велет-кавун дзвінко репається, глибокими розколинами випереджаючи борозну від леза важкого саморобного ножа. Беремо по скибці, і з жаристих м'ясистих нутрощів сиплеться й торохтить на стіл добірне темно-коричневе насіння. Кавун солодкий і такий холодний, що ломить зуби.

Прихопивши по скибці, виходимо з хати. Вечір. Пізня осінь. Мерзнуть руки, вуха і кінчик носа. У свіжому дзвінкому повітрі виснуть запахи стиглих яблук, винограду, запахи спаленого картоплиння. Зручно вмощуємось на килимку зі сухої трави під сусідським парканом, оповитим виноградною лозою. Зводим очі до неба. Зорі... Невимовно красиві, ясні, великі... Вічні зорі. Скільки закоханих сердець милувалося цими казковими розсипами по чорному оксамиті — то воцаними, то кобальтовими, то бразолійними самоцвітами, що віками переливаються тисячами відтінків! Скільки філософів і поетів надихалося їхнім загадковим світінням! Скільком хоробрим звиятцям освітлювали вони нічну таємничу путь, що вела до дзвінких перемог чи до геройської смерті! Все бачили вони, ці мерехтливі світляки, мільйоналіттями спостерігаючи земні катаклізми: землетруси й виверження вулканів, народження водоймищ та утворення суходолів, появу рослин, тварин і людини, розквіт і крах, війну і мир, героїв і злочинців, падіння і велич, кохання й ненависть... Усе зберігають вони у своїй зоряній пам'яті, лукаво переморгуєчись у незбагненній височині, зацікавлено вичікуючи, назустріч яким іще випробуванням полетить у безмежному чорному просторі далека блакитна Земля.

А ми сидимо, ласуємо кавуном. Вовка — непоганий знавець астрономії. Розмахуючи вільною рукою, мов шкільною указкою, він захопливо розповідає мені щось про сузір'я Оріона. Я краєм вуха слухаю, але думки мої далеко. Вони — з Тобою.

Смачний кавун... Ясні зорі... Шкода, що Тебе тут немає...

## БІЛИЙ КІНЬ АПОКАЛІПСИСУ

Поріділий, наче волосся мого вісімдесятирічного діда, ліс поволі розтанув у сизому серпанку. Дорога, обабіч якої ще де-не-де траплялися старі, похилі, з пожовклою хвоєю сосни, повагом п'ялася вгору, й колеса почорнілого від старості воза скреготали ще дужче. Холодні дощові краплі, оминаючи вицвілий батьків картуз, цілили мені в шию, стікаючи потім борозенкою по спині вниз. У небі погримувало. Мабуть, збиралось на більше. Я веду за собою колись білу, а тепер посірілу напівголодну дідову конячину, вона мляво переставляє ноги, важко дихаючи мені за комір. Віжки ліниво звисають через плече в мою ліву руку. Їхній вільний кінець волочиться піщаним ґрунтом, раз у раз чіпляючись за шерехаті стебла торішніх бур'янів. На підводі лежить із пів відра порослої дрібною картоплі та ще якийсь збіжжя. Самотній дід, який мешкає за лісом, на хуторі, велів усе те відвезти матері у село.

До нашої хати було ще далеченько, але попереду вже виднівся високий чорний хрест дерев'яної церкви, що на широкому пагорбі край села. Протилежний бік пагорба спускався до Дніпра, з-за якого третій день подеколи чувся гарматний гуркіт.

Стріляли наші. Вони намагалися влучити в попову садибу, що тулилася до церковного подвір'я, бо німці влаштували там склад боєприпасів. Та чомусь увесь час був недоліт. Усі до того звикли й уже не боялися. Невидимі снаряди або втикалися в глиняну кручу, або ж падали у воду біля самого берега.

Старий материн чобіт болісно муляв ногу, але моїй одинадцятилітній душі було радісно. Адже я вже виріс і став дорослий, коли дід мені самому доручив здолати такий «сурйозний» похід. Укладаючи мені в руки віжки, він суворо наказав: по виїзді з лісу повернути праворуч, обігнути церковний пагорб якомога більшим гаком і в жодному разі не наближатися до тієї «смертельної» місцини.

Але як же я міг послухатися, коли нагода потрапити на саму верхівку пагорба і, може, розгледіти на тому березі

нашу гармату, мені випала вперше і, мабуть, востаннє. Адже наші скоро підуть у наступ і визволять село. А від кого саме, цікаво? Позаяк німці забралися геть ще минулої ночі. Та й стріляла гармата частіше десь пообідно, а був іще ранок.

Що ближче до церкви, то ставало на душі бентежніше, серце калатало, нападав страх. Не стільки тому, що раптом почнеться пальба і якийсь снаряд, чого доброго, долетить, скільки через те, що дід і мати дізнаються про мою зухвалу витівку, й тоді мені перепаде на горіхи.

Та цікавість долала усі вагання. Я підступив до підніжжя пагорба й зупинив коняку. Довго стояв, переминався, озирався довкола. Ніби тихо. Сів на землю, сперся на обід колеса, скинув чобота. Довго розглядав червоно-синє коло пухиря, що встиг уже тріснути. Зняв другого чобота, підвівся, кинув їх на воза і рушив далі.

Пісок трохи намок, і коняці полегшало, хоч дорога й ішла під гору. Дощ ряснішав. Але я не бачив його й не чув. Усі мої думки були там, на горі. Я схвильовано думав, як досягну попового обійстя, видерусь на дах і побачу на протилежному березі нашу гармату. Ото буде чим похизуватися перед хлопцями, адже з них на таке не спромігся ніхто. А ще я потаємно сподівався знайти у поповій повітці чи, може, в льосі забутого німецького автомата, а як украй пощастить, то й лискучого пістолета з повним набоєм. Адже німці відступали вночі, то, може, таки щось і забулись, покинули.

Огорнутий своїми хлоп'ячими мріями, навіть не почув, як удалині, за Дніпром, гуркнуло раз, потім другий, третій...

Половина підйому здолана, лишилося ще стільки ж. Я сам собі щось наспівував, коли це над головою щось гупнуло. Зненацька мене всього, з голови до ніг, накрило теплою вологою хвилею. Я вклякнув на місці. Однак не надовго. За якусь мить прийшов до тями, розплющив очі, перевів дух.

Церква на горі диміла. Моя сорочка була густо залита чимось темно-червоним, що рясними цівками стікало в пісок. Чуб став мокрий, обличчя теж. Ніякого болю я не відчував. Не розуміючи, що коїться, обернувся. На землі в судамах бився тулуб коняки — без голови. Ноги мені підко-

сились, і я не помітив, як сів на землю. Стало моторошно, самотньо і дуже холодно...

Я прокинувся під змокрілою від поту ковдрою. На годиннику — пів на шосту. Дрібний квітневий дощик вибаранював на оцинкованому підвіконні не надто весняну сумовиту мелодію. «І присниться ж таке!..». Рушив на кухню, поставив на вогонь турку для кави й почав прибирати постіль.